

**FIKİH İLMİNDE CEDEL
YÖNTEMİNİN KULLANIMI**
(Ebû İshâk eş-Şîrâzî Örneği)

Dr. Ahmet Numan ÜNVER

AKADEMİSYEN
KİTABEVİ

© Copyright 2019

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademişyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-605-258-360-9	Akademişyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Fıkıh İlminde Cedel Yönteminin Kullanımı (Ebû İshâk eş-Şirâzî Örneği)	25465
Yazar	Baskı ve Cilt
Dr. Ahmet Numan ÜNVER	Sonçağ Matbaacılık
Yayın Koordinatörü	Bisac Code
Yasin Dilmen	REL037000
	DOI
	10.37609/akya.1977

GENEL DAĞITIM
Akademişyen Kitabevi A.Ş.

*Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademişyen.com*

www.akademişyen.com

ÖNSÖZ

Cedel, bir konu üzerinde kendi görüşünün doğruluğunu, karşı tarafın görüşünün ise yanlışlığını ortaya koymak için tarafların arasında cereyan eden tartışmayı ifade eder. Bu tartışma metodu pek çok ilimde uygulanmış olup bizim ele aldığımız alan, cedelin fıkıh ilminde yapılan istidlallere nasıl uygulandığı olmuştur. Bunu yaparken çalışmamızda pergelin sabit ayağını oluşturan alan Ebû İshak eş-Şîrâzî'nin eserleri olmuş, buna ilave olarak diğer cedel eserlerine de müracaat edilmiştir.

Cedel yönteminin fıkıh ilmine uygulanmasını konu edindiğimiz bu çalışmamızın, giriş ve sonuç kısımları haricinde üç bölümde ele alınması planlanmıştır.

Giriş bölümünde çalışmamızın konusundan, amacından ve öneminden bahsedilmiş ve çalışmamızın yazımında takip ettiğimiz yöntem aktarılmıştır. Ayrıca kaynakların değerlendirilmesine de bu bölümde yer verilmiştir.

Birinci bölümde bir tartışma yöntemi olan cedel hakkında genel bir perspektif çizilmiş; cedelin ne olduğundan, tarihinden ve benzer ilimlerle münasebetinden bahsedilmiş, bu ilimlere dair bazı literatür örneklerine yer verilmiştir. Ayrıca genel anlamıyla tartışmanın nasıl işleyeceğine dair bilgiler zikredilmiştir.

İkinci bölümde, ilk olarak çalışmamızın temel kaynaklarının sahibi olan Şîrâzî'nin biyografisine yer verilmiş, sonrasında onun şer'î deliller üzerinde nasıl tartışılacağına dair görüşleri işlenmiş; usûlî cedeldeki soru türlerine yer verilmiştir.

İkinci bölümde ana hatlarıyla zikredilen bu soru türlerinin deliller üzerine nasıl tatbik edileceği ise üçüncü bölümde konu edinilmiştir. Çalışmanın ana gövdesini oluşturan bu bölümde

her bir delil özelinde hangi itirazların gündeme gelebileceği örnekler ile açıklanmıştır. Çalışmamızın, ülkemizde henüz bâkir sayılabilecek bu alanda yapılan ve yapılacak olan çalışmalara mütevazı bir katkı sağlamasını ümit ediyoruz.

Bu çalışma, 2018 senesinde tamamlanan doktora tezimizden müteşekkildir. Çalışmamızın konu tespitinden tamamlanmasına kadarki her adımı kısıtlı vaktinden ayırarak titizlikle takip eden, yönlendirmeleriyle ufku açan, desteğini her daim yanımda hissettiğim muhterem tez hocam Prof. Dr. H. Mehmet Günay'a ne kadar teşekkür etsem azdır. Tez sürecinde yönlendirmeleriyle yol göstericilik yapan Doç. Dr. Soner Duman ve Doç. Dr. Gökhan Atmaca Hocalarıma da ayrıca teşekkür ediyorum. Tezimin son şekline kavuşmasında önemli katkılarda bulunan Doç. Dr. Osman Güman, Doç. Dr. Taha Nas ve Doç. Dr. Halis Demir Hocalarıma, tezimin tamamlanması aşamasında maddî manevî destekte bulunan ve adını burada zikredemediğim tüm hoca ve arkadaşlarıma da ayrıca teşekkür ediyorum. Tez sürecinde desteğini esirgemeyen eşim Şeyma Ünver'e ve yoğunluk içerisinde zaman zaman kendisiyle yeterince ilgilenemediğim kızım Enise Zeynep'e de kalbi şükranlarımı sunarım. Son olarak bu günlere gelmemde maddî ve manevî destekleriyle en büyük katkıya sahip olan muhterem anne ve babama sonsuz şükran ve hürmetlerimi sunuyor, bu çalışmayı kendilerine ithaf ediyorum...

Ahmet Numan ÜNVER

Sakarya, 2019

KISALTMALAR

b.	: İbn
bsk.	: Baskı
bt.	: Bint
b.y.	: Basım yeri yok
bkz.	: Bakınız
DİA.	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
h.	: Hicrî
Hz.	: Hazreti
Ktp.	: Kütüphanesi
M.Ö.	: Milattan Önce
M.E.B.	: Milli Eğitim Bakanlığı
nşr.	: Tahkik ve neşreden
ö.	: Ölüm tarihi
s.	: Sayfa
s.a.s.	: Sallallâhu aleyhi ve sellem
trc.	: Tercüme eden
ty.	: Tarihsiz
vd.	: ve diğerleri
vb.	: ve benzeri

İçerikler

ÖNSÖZ	iii
KISALTMALAR	v
GİRİŞ	1
Araştırmanın Konusu	1
Araştırmanın Amacı	5
Araştırmanın Önemi	7
Araştırmanın Yöntemi	7
Araştırmanın Kaynakları ve Değerlendirmesi	10
BÖLÜM 1	13
İLMİ TARTIŞMA YÖNTEMİ OLARAK CEDEL	13
1.1. Cedelin Mahiyeti	14
1.1.1. Cedelin Sözlük Anlamı	14
1.1.2. Cedelin Terim Anlamı	15
1.1.2.1. Antik Yunan Filozoflarına Göre Cedel	16
1.1.2.2. İslam Bilginlerine Göre Cedel	16
1.1.3. Cedelin Amacı	28
1.1.4. Cedelin Konusu	31
1.1.5. Cedelin Yapısı	32
1.1.5.1. Önermeler	32
1.1.5.2. Had/Tarif	35
1.1.5.3. Akli Nazar	36
1.1.5.4. İstidlâl	37
1.2. Cedelin Tarihi	41
1.2.1. Antik Yunanda Cedel	41
1.2.2. İslam Dünyasında Cedel	44
1.2.3. Cedelde Metotlar	49
1.3. Cedelin Benzer İlimlerle Münasebeti	54
1.3.1. Mantık ile Cedel Münasebeti	54
1.3.1.1. Mantıktaki Önerme Türleri	54
1.3.1.2. Beş Sanat ve Cedelin Bilgi Değeri	56
1.3.2. Âdâbü'l-Bahs ve'l-Münâzara ile Cedel Münasebeti ...	58

1.3.2.1. Âdâbü'l-Bahs ve Münâzaranın Tarifleri	58
1.3.2.2. Âdâbü'l-Bahs ve Münâzara ile Cedelin Mukayesesi	61
1.3.3. Hilâf/Hilâfiyât ile Cedel Münasebeti	63
1.3.3.1. Hilâf ve Hilâfiyâtın Tarifi	63
1.3.3.2. Hilâf/Hilâfiyât ile Cedelin Mukayesesi	68
1.3.4. Usul-i Fıkıh ile Cedel Münasebeti	69
1.3.5. Cedelin Benzer İlimlerle Kıyaslanmasına Dair Genel Değerlendirme	73
1.4. Cedel, Hilâf, Hilâfiyât ve Âdâbü'l-Bahs ve'l-Münâzara Literatürü	77
1.4.1. Cedel/Hilâf Literatürü	77
1.4.1.1. Tüm Dînî İlimlere Uygulanabilen Cedel Literatürü	78
1.4.1.2. Fıkıh Usulüne Uygulanan Cedel/Hilâf Literatürü	79
1.4.2. Hilâfiyât Literatürü	81
1.4.3. Âdâbü'l-Bahs ve'l-Münâzara Literatürü	84
1.5. Cedelin İşleyişi	86
1.5.1. Cedeşte Soru Türleri	87
1.5.1.1. Tahyîrî (Seçenekli) Soru	88
1.5.1.2. Takrîrî (Onaylatıcı) Soru	88
1.5.2. Cedeşte Taraflar ve Tarafların Rollerini	88
1.5.2.1. Men'	92
1.5.2.2. Nakz	96
1.5.2.3. Muâraza	100
1.6. Cedeşte Uyulması Gereken Âdâb	103
BÖLÜM 2	107
EBÜ İŞHAK EŞ-ŞİRÂZÎ VE CEDELE YAKLAŞIMI	107
2.1. Ebü İshak eş-Şîrâzî'nin Hayatı ve Eserleri	108
2.1.1. Hayatı	108
2.1.2. Dönemin Genel Siyasî ve İlmî Durumu	114
2.1.3. Hocaları	116
2.1.4. Öğrencileri	121
2.1.5. Eserleri	123
2.1.5.1. Furu-i Fıkıh Eserleri	124

2.1.5.2. Usûl-i Fıkıh Eserleri	127
2.1.5.3. Cedel Eserleri	130
2.1.5.4. Hilâfiyât Eserleri	130
2.1.5.5. Muhtelif Alanlara Dair Eserleri	133
2.2. Şîrâzî'nin Cedele Yaklaşımı	136
2.2.1. Şîrâzî'nin Cedele Dair Eserleri	137
2.2.1.1. el-Mûlahhas fi'l-cedel fi usûli'l-fıkh	137
2.2.1.2. el-Me'ûne fi'l-cedel	141
2.2.2. Şîrâzî'de Cedeli Sorular ve Cevaplar	141
2.2.2.1. Mezhep Hakkında Soru	143
2.2.2.2. Delil Hakkında Soru	145
2.2.2.3. Delilin Veçhi Hakkında Soru	151
2.2.2.4. Delildeki Problem Hakkında Soru	153
2.2.2.5. Cedelde İnkıtâ ve İntikâl	164
BÖLÜM 3	169
ŞÎRÂZÎ'YE GÖRE DELİLLER VE İSTİDLALLER	
ÜZERİNDE CEDELİN TATBİKİ	169
3.1. Ayet ve Hadis Metinleriyle İstidlale Yönelik İtirazlar	170
3.1.1. İtiraz	170
3.1.1.1. Hasımın Kendi Kabul Etmediği Bir Yolla İstidlal Ettiğini Söyleyerek İtiraz	171
3.1.1.2. Kavî bi'l-Müceb İtirazı	174
3.1.1.3. Mücmellik İddiasıyla İtiraz	184
3.1.1.4. Nesih İddiasıyla İtiraz	185
3.1.1.5. Tevil Yoluyla İtiraz	187
3.1.2. Muâraza	189
3.1.2.1. Delilde Ortaklık İddiasıyla İtiraz	189
3.1.2.2. Kıraat/Rivâyet Farklılığı ile İtiraz	191
3.1.2.3. Muâraza	192
3.2. Hadislerle İstidlale Özel İtirazlar	196
3.2.1. Mütevâtir Rivâyetlerin Senedine Yönelik İtirazlar	196
3.2.2. Âhâd Rivâyetlerin Senedine Yönelik İtirazlar	196
3.2.2.1. Mutâlebe	197
3.2.2.2. İtiraz	197
3.2.3. Fiilî ve Takrîri Sünnetle İstidlale Yönelik İtirazlar	199
3.2.4. Bir Sebebe Binaen Varid Olan Rivâyetlerle İstidlale Yönelik İtirazlar	200

3.2.4.1. Rivâyet Farklılığı ile Muârazada Bulunma.....	200
3.2.4.2. Hüküm İçin Farklı Bir Sebep Naklederek Muârazada Bulunma	201
3.2.4.3. Hükümün Sebebine Ekleme Yaparak Muârazada Bulunma	202
3.2.5. Hadislerle İstidlale Yönelik Geçersiz İtirazlar	203
3.2.5.1. İstidlal Edilen Hadisin Metniyle İlgili Geçeriz İtirazlar	203
3.2.5.2. İstidlal Edilen Hadisin Senediyle İlgili Geçersiz İtirazlar.....	205
3.3. İcmâ ile İstidlale Yönelik İtirazlar	207
3.3.1. Mutâlebe	208
3.3.1.1. İcmânın Reddi	208
3.3.1.2. İcmânın Zuhurunu Mutâlebe	209
3.3.2. İtiraz.....	209
3.3.2.1. Hilafın Nakledilmesi.....	210
3.3.2.2. İcmâ Edilen Görüş Üzerine Konuşma.....	211
3.4. Sahâbî Kavli ile İstidlale Yönelik İtirazlar	211
3.4.1. Sahâbî Kavlinin Müstedile Göre Hüccet Olmadığını Söyleme	212
3.4.2. Muhalif Bir Görüş Nakletme	213
3.4.3. Nakledilen Söz Üzerine Konuşma.....	214
3.5. Kıyas ile İstidlale Yönelik İtirazlar	214
3.5.1. Mutâlebe	217
3.5.1.1. Tartışılan Konunun Kıyas ile İspatlanamayacağını Söyleme	218
3.5.1.2. Kendisine Kıyas Edilen Meselenin Asıl Olamayacağını Söyleme	226
3.5.1.3. İllet Olarak Tespit Edilen Şeyin İllet Olmayacağını Söyleme.....	230
3.5.1.4. Hüküm Olarak Belirlenen Şeyin Hüküm Olmayacağını Söyleme.....	234
3.5.1.5. Aslın Hükümünün Men' Edilmesi.....	234
3.5.1.6. İlletin Men' Edilmesi.....	236
3.5.1.7. Vasfın İllet Olduğunun Doğrulanmasını İsteme	238
3.5.2. İtiraz.....	243

3.5.2.1. Adem-i Tesir.....	245
3.5.2.2. Nakz	250
3.5.2.3. Kesr.....	254
3.5.2.4. Kavl bi'l-Mûceb.....	257
3.5.2.5. İlletin Hükümlerini Gerektirmediğini Söyleme	262
3.5.2.6. Fesâdü'l-Vaz'	264
3.5.2.7. Fesâdü'l-İtibâr	266
3.5.2.8. İlletin Asla Aykırı Olduğunu Söyleme.....	271
3.5.2.9. Kalb	273
3.5.3. Muâraza	277
3.5.3.1. Nutuk ile Muâraza.....	278
3.5.3.2. İllet/Kıyas ile Muâraza	278
3.6. Diğer Mefhûmu'l-Hitâb Türleri ile İstidlale Yönelik İtirazlar	282
3.6.1. Lahnü'l-Hitâb ile İstidlale Yönelik İtirazlar.....	284
3.6.2. Fahva'l-Hitâb ile İstidlale Yönelik İtirazlar	286
3.6.2.1. Mutâlebe.....	287
3.6.2.2. İtiraz	287
3.6.3. Delîlü'l-Hitâb ile İstidlale Yönelik İtirazlar	291
3.6.3.1. Mutâlebe.....	292
3.6.3.2. İtiraz	293
3.6.3.3. Muâraza	295
3.7. İstidlâl Türlerine Yönelik İtirazlar.....	297
3.7.1. Taksim İstidlaline Yönelik İtirazlar.....	297
3.7.1.1. Nakz	298
3.7.1.2. Yeni Bir Kısım Ortaya Koyma	299
3.7.1.3. İptal Edilen Kısımlara Hüküm Bağlama	299
3.7.2. Aks İstidlaline Yönelik İtirazlar	300
3.7.2.1. Nakz	301
3.7.2.2. Kesr.....	302
3.7.2.3. Fark.....	303
3.7.2.4. İlletin Hükümlerini Gerektirmediğini Söyleme	304
3.7.3. İllet Beyanı İstidlaline Yönelik İtirazlar	305
3.7.3.1. Mutâlebe.....	306
3.7.3.2. İtiraz	307

3.7.4. Asıllarla İstidlale Yönelik İtirazlar	307
3.7.4.1. İtiraz	309
3.7.4.2. Muâraza	310
3.8. İstishab-ı Hâl ile İstidlale Yönelik İtirazlar	311
3.8.1. Berâet-i Zimmet İstishâbı.....	312
3.8.2. İcmâ İstishabı	313
3.9. Delillerin Tercihi	314
3.9.1. Zâhirlerin/Rivâyetlerin Tercihi.....	317
3.9.1.1. Sened Açısından Tercih	318
3.9.1.2. Metin Açısından Tercih	320
3.9.2. Kıyasların/İlletlerin Tercihi	322
SONUÇ	324
KAYNAKÇA	330
EKLER	340
EK 1: Araştırmada Geçen Temel Kavramlar	340

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Abdullah, Muhammed Fethi, *el-Cedel beyne Aristo ve Kant*, Beyrut: el-Müessesetü'l-Câmi'iyye, 1995.
- Ahmed b. Hanbel (ö. 241/855), *Müsned*, nşr. Ahmed Muhammed Şakir, Kâhire: Dâru'l-Hadîs, 1995, I-VIII.
- Ahmed Cevdet Paşa (ö. 1895), *Âdâb-ı Sedâd*, İstanbul: Matbaa-i Âmire, 1294.
- Ahmed Cevdet Paşa (ö. 1895), *Mi'yâr-ı Sedâd*, (*Mantık Metinleri II* içinde), edt. Kudret Büyükçoşkun, İstanbul: İşaret Yayınları, 1998.
- Alp, Talha, *Mantık İsağoci Tercümesi & Mantık Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Yasin Yayınları, 2013.
- Âmidî, Seyfeddin Ali b. Muhammed (ö. 631/1233), *el-İhkâm fî usûli'l-ahkâm*, nşr. Abdurrezzak Afifi, Beyrut: el-Mektebü'l-İslâmî, ty, I-IV
- Aristoteles (ö. M.Ö. 322), *Organon V Topikler*, trc: H. Ragıp Atademir, İstanbul: M.E.B. Yayınları, 1996.
- Atademir, Hamdi Ragıp, *Aristo'nun Mantık ve İlim Anlayışı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1974.
- Bâcî, Süleyman b. Halef (ö. 474/1081), *el-Minhâc fî tertîbi'l-hicâc*, nşr. Abdülmecid et-Türkî, Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, ty.
- Bağdâdî, Hatîb Ahmed b. Ali (ö. 463/1071), *Târîhu Bağdâd*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ty, I-XXIV.
- Bağdâdî, İsmail b. Muhammed (ö. 1920), *Hediyetü'l-ârifin esmâü'l-müellifin ve âsâru'l-musannifin*, Beyrut: Dâru İhyâ'it-Türâsi'l-Arabî, ty, I-II.
- Bağdâdî, İsmail b. Muhammed (ö. 1920), *İdâhu'l-meknûn fi'z-zeyli alâ Keşfi'z-zunûn*, Beyrut: Dâru İhyâ'it-Türâsi'l-Arabî, ty, I-IV.
- Basrî, Ebû'l-Hüseyn Muhammed b. Ali (ö. 436/1045), *el-Mu'amed*, nşr. Halil el-Meyyis, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1403, I-II.
- Berevî, Muhammed b. Muhammed (ö. 567/1171), *el-Mukterah fi'l-mustalah*, nşr. Şerife bt. Ali el-Hûşânî, Beyrut: Dâru'l-Varrâk, 2004.
- Beydâvî, Nâsiruddin Abdullah b. Ömer (ö. 685/1286), *Mevdûâtü'l-ulûm ve teârifuhâ (Tasnîfü'l-ulûm beyne Nâsiruddin et-Tûsi ve Nâsiruddin el-Beydâvî* içinde), nşr. Abbas Muhammed Hasan, Beyrut: Dâru'n-Nehdati'l-Arabîyye, 1996.
- Beyhakî, Ahmed b. Hüseyin (ö. 458/1066), *es-Sünenü'l-kübrâ*, nşr. Muhammed Abdulkadir Atâ, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2003, I-X.
- Bolay, Süleyman Hayri, *Felsefî Doktrinler Sözlüğü*, İstanbul: Ötüken, 1979.
- Bolay, Süleyman Hayri, *Osmanlıda Düşünce Hayatı ve Felsefe*, Ankara: Akçağ Basım, 2005.
- Brockelmann, Carl (ö. 1956), *History of the Arabic Written Tradition (GAL)*,

- trc: Joep Lameer, Boston: Brill, 2017.
- Buhârî, Abdulaziz b. Ahmed (ö. 730/1330), *Keşfu'l-esrâr şerhu Usûli'l-Pezdevî*, Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-İslâmî, ty, I-IV.
- Buhârî, Muhammed b. İsmail (ö. 256/870), *el-Câmi'u's-sahîhu'l-muhtasar*, nşr. Muhammed Züheyr, Beyrut: Dâru Tavki'n-Necât, 2001, I-IX.
- Cevherî, İsmail b. Hammâd (ö. 393/1002), *es-Sihâh Tâcü'l-lüğa ve sıhâhu'l-Arabîyye*, nşr. Ahmed Attar, Beyrut: Dâru'l-İlm li'l-Melâyîn, 1987, I-VI.
- Cürcânî, Ali b. Muhammed eş-Şerîf (ö. 816/1413), *et-Ta'rîfât*, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1983.
- Cüveynî, İmâmü'l-Harameyn Abdülmelik b. Abdullah (ö. 478/1085), *el-Burhân fi usûli'l-fikh*, nşr. Salâh b. Muhammed, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1997, I-II.
- Cüveynî, İmâmü'l-Harameyn Abdülmelik b. Abdullah (ö. 478/1085), *el-Kâfiye fi'l-cedel*, nşr. Fevkiye Hüseyin, Kahire: Mektebetü'l-Külliyeti'l-Ezheriyye, 1979.
- Cüveynî, İmâmü'l-Harameyn Abdülmelik b. Abdullah (ö. 478/1085), *et-Telhis fi usûli'l-fikh*, nşr. Abdullah Cevlem ve Şübbeyr Ahmed, Beyrut: Dâru'l-Beşâiri'l-İslâmiyye, 1996, I-III.
- Dârekutnî, Ali b. Ömer (ö. 385/995), *Sünen*, nşr. Şuayb Arnavut, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 2004, I-V.
- Debûsî, Ebû Zeyd Abdullah b. Muhammed (ö. 430/1039), *Mukayeseli İslam Hukuk Düşüncesininin Temellendirilmesi*, trc. Ferhat Koca, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2009.
- Debûsî, Ebû Zeyd Abdullah b. Muhammed (ö. 430/1039), *Takvîmü'l-edille*, nşr. Halil Muhiddin Meyyis, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2001.
- Doğan, Hüseyin, *İslam Kelâmında Cedel Anlayışı (Eş'arî Abdülkâhîr el-Bağdâdî Örneği)*, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2015.
- Duman, Soner, *İmam Şâfi'nin Kıyas Anlayışı*, 2. Bsk., Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2017.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as (ö. 275/889), *es-Sünen*, nşr. Şuayb Arnavud, Beyrut: Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye, 2009, I-VII.
- Ebû Zehra, Muhammed (ö. 1974), *Târîhu'l-cedel*, Beyrut: Dâru'l-Fikri'l-Arabî, ty.
- Emiroğlu, İbrahim, *Ana Konularıyla Klasik Mantık*, İstanbul: Asa Kitabevi, 1999.
- Ensârî, Zekerîyyâ b. Muhammed (ö. 926/1520), *el-Hudüdü'l-enika ve'te'ârîfü'd-dakika*, nşr. Mâzin Mübârek, Beyrut: Dâru'l-Fikri'l-Muâsır, 1411.
- Fârâbî, Ebû Nasr Muhammed (ö.339/950), *el-Mantık inde'l-Fârâbî-III (Kitâbü'l-Cedel)*, nşr. Refik el-Acem, Beyrut: Dâru'l-Meşrık, 1986, I-III.
- Ferrâ, Ebû Ya'lâ Muhammed b. Hüseyin (ö. 458/1066), *el-Udde fi usûli'l-fikh*, nşr. Ahmed el-Mübârekî, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1980.
- Feyyûmî, Ahmed b. Muhammed (770/1368), *el-Misbâhu'l-münîr fi ğarîbi's-Şerhi'l-kebir*, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, ty.
- Fihri, Şihâbüddin Ahmed el-Leblî (ö. 691/1291), *Fihristü'l-Leblî*, nşr. Yasin

- Yusuf b. Ayyâş ve Avvâd Abdürabbih, Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmiyye, 1988.
- Fîrûzâbâdî, Muhammed b. Yakub (ö.817/1415), *el-Kâmûsü'l-muhît*, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2005.
- Fulûsî, Mes'ud, *el-Cedel 'inde'l-usûliyyîn beyne'n-nazariyyeti ve't-tatbîk*, Riyâd: Mektebetü'r-Rüşd, 2003.
- Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed (ö.505/1111), *el-Menhûl min ta'likâti'l-usûl*, nşr. Muhammed Heyto, Beyrut: Dâru'l-Fikri'l-Muâsir, 1998.
- Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed (ö.505/1111), *el-Mustasfâ*, nşr. Muhammed Abdusselam, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1993.
- Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed (ö.505/1111), *el-Müntehal fi'l-cedel*, nşr. Ali b. Abdülaziz el-Umeyrîni, Beyrut: Dâru'l-Varrâk, 2004.
- Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed (ö.505/1111), *el-Vasîl fi'l-mezheb*, nşr. Ahmed Mahmud, Muhammed Muhammed, Kâhire: Dâru's-Selâm, 1417, I-VII.
- Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed (ö.505/1111), *Mi'yâru'l-ilm*, nşr. Süleyman Dünya, Kâhire: Dâru'l-Mearif, 1961.
- Gelenbevi, İsmail (ö. 1205/1791), *Alâ İsågücü*, İstanbul: el-Matba'atü'l-Âmire, 1283.
- Gelenbevi, İsmail (ö. 1205/1791), *Tartışma Usulü*, trc: Talha Alp, İstanbul: Yasin Yayınevi, 2012.
- Gökberk, Macit, *Felsefe Tarihi*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1993.
- Gunningham, G. Watts, "Dialectic", *The Dictionary of Philosophy*, edt: Dago- bert D. Runnes, New York: Philosophical Library, ty, s. 78-79.
- Güman, Osman, *Nahiv ve Fıkıh Usulü İlişkisi*, Ankara: İSAM Yayınlar, 2017.
- Hamevî, Yâkût b. Abdullah (ö. 626/1229), *Mu'cemü'l-büldân*, Beyrut: Dâru Sâdir, 1995, I-VII.
- Hasan Hüsnü Efendi, *Tenvîru'l-burhân şerhu Burhân-ı Gelenbevi*, İstanbul: Asadoryan, 1307.
- Hasanpaşazâde, Ali, *Alâ Risâleti Gelenbevi*, İstanbul: Dârü't-Tibâati'l-Âmire, 1284.
- Heyto, Muhammed Hasan, *el-İmâmü's-Şîrâzî hayâtühü ve ârâühü'l-usûliyye*, Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1980.
- Hudari, Muhammed (ö. 1927), *Usûlü'l-fikh*, Mısır: el-Mektebetü't-Ticâriyye-ti'l-Kübrâ, ty.
- İbn Akîl, Ebû'l-Vefâ Ali b. Muhammed (ö. 513/1119), *el-Vâdih fi usûli'l-fikh*, nşr. Abdullah et-Türki, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1999, I-V.
- İbn Akîl, Ebû'l-Vefâ Ali b. Muhammed (ö. 513/1119), *Kitâbü'l-Cedel alâ tarîkati'l-fukahâ*, Port Saîd: Mektebetü's-Sekâfeti'd-Diniyye, ty.
- İbn Akîl, Ebû'l-Vefâ Ali b. Muhammed (ö. 513/1119), *Kitâbü'l-cedel: Sinâ'atü'l-cedel alâ tarîkati'l-fukahâ*, nşr. Ali el-Umeyrîni, Riyad: Mektebetü't-Tevbe, 1997.
- İbn Asâkir, Ali b. Hasan (ö. 600/1203), *Tebyînü kezibi'l-müfterî fi mâ nûsibe*

- ile'l-İmâm Ebi'l-Hasen el-Eş'arî*, Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 1404.
- İbn Düreyd, Ebû Bekir Muhammed b. Hasan (ö. 321/933), *Cemheratü'l-lüğa*, nşr. Remzi Münir Ba'lebekî, Beyrut: Dâru'l-İlm li'l-Melâyîn, 1987, I-III.
- İbn Emîr Hâc Muhammed (ö. 879/1474), *et-Takrîr ve't-tahbîr*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1983, I-III.
- İbn Fâris, Ebü'l-Hüseyn Ahmed (ö. 395/1004), *Mu'cemü Mekkâyesi'l-Lüğa*, nşr. Abdüsselam Muhammed Harun, Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1979, I-VI.
- İbn Fûrek, Ebû Bekir Muhammed (ö. 406/1015), *el-Hudûd fi'l-usûl*, nşr. Muhammed es-Süleymânî, Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1999.
- İbn Haldun, Abdurrahman b. Muhammed (ö. 808/1406), *Mukaddime*, nşr. Abdullah Derviş, Dımaşk: Dâru Ya'rib, 2004, I-II.
- İbn Hallikân, Ahmed b. Muhammed (ö. 681/1282), *Vefeyâtü'l-a'yân ve enbâu ebnâi'z-zamân*, nşr. İhsân Abbâs, Beyrut: Dâru Sâdır, 1994, I-VII.
- İbn Hazm, Ali b. Ahmed (ö. 456/1064), *el-İhkâm fi usûli'l-ahkâm*, nşr. Ahmed Muhammed Şakir, Beyrut: Dâru'l-Âfâki'l-Cedide, 1979, I-VIII.
- İbn Hazm, Ali b. Ahmed (ö. 456/1064), *el-Muhallâ bi'l-âsâr*, Beyrut: Dâru'l-Fikr, ty, I-XII.
- İbn Hazm, Ali b. Ahmed (ö. 456/1064), *et-Takrîb li-haddi'l-mantık*, nşr. Ahmed Ferid Mezîdî, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ty.
- İbn Kesîr, İsmâil b. Ömer (ö. 774/1373), *el-Bidâye ve'n-nihâye*, nşr. Abdullah et-Türki, Beyrut: Dâru Hicr, 2003, I-XXI.
- İbn Kesîr, İsmail b. Ömer (ö. 774/1373), *Tefsîru'l-Kur'âni'l-azîm*, nşr. Muhammed Hüseyin, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1998, I-IX.
- İbn Kudâme, Abdullah b. Ahmed (ö. 620/1223), *el-Muğnî fi fihri'l-İmâm Ahmed b. Hanbel*, nşr. Abdullah et-Türki ve Abdulfettah el-Hulv, Riyâd: Dâru Âlemi'l-Kütüb, 1999, I-XV.
- İbn Mâce, Muhammed b. Yezîd (ö. 273/887), *es-Sünen*, nşr. Şuayb Arnavud vd., Beyrut: Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye, 2009, I-V.
- İbn Manzûr, Muhammed b. Mükrim (ö. 711/1311), *Lisânü'l-arab*, Beyrut: Dâru Sâdır, 1414, I-XV.
- İbn Nuceym, Zeynüddin b. İbrahim (ö. 970/1563), *el-Bahru'r-râik şerhu Kenzi'd-dekâik*, Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-İslâmî, ty, I-VIII.
- İbn Receb, Abdurrahman b. Ahmed (ö. 795/1393), *Zeylü Tabakâti'l-hanâbile*, nşr. Abdurrahman el-Useymin, Riyâd: Mektebetü'l-Ubeykân, 2005, I-V.
- İbn Sînâ, Hüseyin b. Abdullah (ö. 428/1037), *el-Cedel (eş-Şifâ içinde)*, nşr. Ahmed Fuad el-Ehvânî, Kum: Menşûrâtü Mektebeti Âyetullah el-Uzmâ, 1965, I-X.
- İbn Sürûr, Muhammed b. İbrahim (ö. 676/1277), *Kitabü'l-cedel*, nşr. Abdülvâhid Cühdânî, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2015.
- İbn Şühbe, Ebû Bekir b. Ahmed (ö. 851/1448), *Tabakâtü's-Şâfiyye*, nşr. Abdülalim Han, Beyrut: Âlemü'l-Kütüb, 1407, I-IV.
- İbn Teymiyye, Meccüddin Abdüsselam (ö. 652/1254), *el-Müsevvede fi usûli'l-fikh*, nşr. Muhammed Muhiddin, Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, ty.
- İbn Vehb, İshak b. İbrahim el-Kâtib (ö. 335/946), *el-Bürhân fi vücûhi'l-beyân*,

- nşr. Hafna Muhammed Şeref, Kâhire: Mektebetü's-Şebâb, 1969.
- İbnü'l-Cevzî, Muhiddin Yusuf el-Hanbelî (ö. 656/1258), *el-İzâh li-kavânîni'l-istilâh fi'l-cedel ve'l-münâzara*, nşr. Mahmud b. Muhammed ed-Değîm, Kâhire: Mektebetü Medbûlâ, 1995.
- İbnü'l-Esîr, İzzeddin Muhammed b. Muhammed (ö. 630/1233), *el-Kâmil fi't-târîh*, nşr. Ömer Abdüsselâm, Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, 1997, I-X.
- İbnü'l-Hâcib, Cemâleddin Osman b. Amr (ö. 646/1249), *Münteha'l-vusûli ve'l-emel fi ilmeyi'l-usûli ve'l-cedel*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1985.
- İbnü'l-Verdî, Ömer b. Muzaffer (ö. 749/1349), *Târîhu İbni'l-Verdî*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1996, I-II.
- İbnü'l-Cevzî, Ebü'l-Ferec Abdurrahman (ö. 597/1201), *el-Muntazam fi târihi'l-mülâk ve'l-ümem*, Beyrut: Dâru Sâdur, 1358, I-X.
- İcî, Adudüddin Abdurrahmân b. Ahmed (ö. 756/1355), *Metnü âdâbi'l-bahs (Mecmû'ü'l-mütüni'l-kebîr içinde)*, Kahire: Matbaatü'l-İstikâme, 1958.
- İsfahânî, Hüseyin b. Muhammed (ö. 502/1108), *el-Müfredât fi ğaribi'l-Kur'ân*, Dimeşk: Dâru'l-Kalem, 1412.
- İsfehânî, Şemseddin Muhammed b. Mahmud (ö. 688/1289), *el-Kavâidü'l-küllîyye fi cümletin mine'l-fünûni'l-ilmiyye*, nşr. Mansur Koçinkağ ve Bilal Taşkın, İstanbul: TDV Yayınları, 2017.
- İzmirli, İsmail Hakkı (ö. 1946), *İlm-i Hilâf*, nşr. Sırrı Fuat Ateş, Konya: Hüner Kitabevi, 2010.
- Karâfi, Ahmed b. İdris (ö. 684/1285), *Şerhu Tenkîhi'l-fusûl*, nşr. Tâhâ Abdurraûf, Kahire: Şeriketü't-Tibâati'l-Fenniyye, 1973.
- Kâsânî, Ebü Bekir b. Mesud (ö. 587/1191), *Bedâi'u's-sanâi' fi tertibi's-şerâi'*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1986, I-VII.
- Kâtib Çelebi, Mustafa b. Abdullah (ö. 1067/1657), *Keşfü'z-zunûn an esâmi'l-kütüb ve'l-fünûn*, Bağdad: Mektebetü'l-Müsennâ, 1941, I-VI.
- Kefevî, Eyüb b. Musa (ö. 1095/1684), *el-Külliyât*, nşr. Adnan Derviş ve Muhammed Mısıri, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, ty.
- Kelvezânî, Mahfuz b. Ahmed (ö. 510/1116), *et-Temhid fi usûli'l-fikh*, nşr. Müfid Muhammed, Mekke: Merkezü'l-Bahsi'l-İlmî, 1985, I-IV.
- Kudûri, Ahmed b. Muhammed (ö. 428/1037), *et-Tecrid*, nşr. Muhammed Sirac ve Ali Cuma, Kâhire: Dâru's-Selâm, 2006, I-XII.
- Lacey, A. R; *A Dictionary of Philosophy*, London: Routledge, 1996.
- Malik b. Enes (ö. 179/795), *el-Muvatta*, nşr. Fuâd Abdülbâki, Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1985, I-II.
- Mâverdî, Ali b. Muhammed (ö. 450/1058), *el-Hâvi'l-kebîr fi fikhî mezhebi'l-İmâmi's-Şâfi*, nşr. Ali Muhammed Muavviz ve Adil Ahmed, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1999, I-IX.
- Meydânî, Abdülğani b. Talib (ö. 1298/1881), *el-Lübâb*, Beyrut: el-Mektebetü'l-İlmiyye, ty.
- Meydânî, Abdurrahman Hasan Habenneke (ö. 1978), *Davâbitü'l-ma'rife ve usûlü'l-istidlâli ve'l-münâzara*, Dimeşk: Dâru'l-Kalem, 1993.

- Mısri, Zekeriyya Abdürrezzâk, *el-İmamü 'ş-Şirâzî beyne'l-İlmi ve'l-Ameli ve'l-mu tekadi ve's-sülûk*, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1992.
- Molla Hüsrev, Muhammed b. Ferâmuz (ö. 885/1480), *Dürerü'l-hükkâm şerhu Gureri'l-ahkâm*, Kâhire: Dâru İhyâi'l-Kütübî'l-İlmiyye, ty, I-II.
- Müslim b. Haccâc (ö. 261/875), *el-Câmi'u's-Sahîh*, nşr. Muhammed Fuad Abd-dulbâkî, Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, ty, I-V.
- Nemle, Abdülkerim b. Ali, *el-Mühezzeb fi ilmi usûli'l-fikhi'l-mukâran*, Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1999, I-V.
- Nesâî, Ahmed b. Şuayb (ö. 303/915), *es-Sünen*, nşr. Abdulfettah Ebu'l-Gudde, Haleb: Mektebetü'l-Matbûâtî'l-İslâmiyye, 1986, I-IX.
- Nesefî, Burhâneddin Muhammed (ö. 687/1289), *el-Fusûl fi ilmi'l-cedel*, Süleymaniye Kütüphanesi, Amcazâde Hüseyin, nr. 403.
- Nesefî, Ebû'l-Mu'in Meymûn (ö. 508/1115), *Tabıratü'l-edille fi usûli'd-dîn*, nşr. Hüseyin Atay, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1993.
- Neşşâr, Ali Sâmî, *Menâhicü'l-bahs inde müfekkiri'l-İslâmî*, Beyrut: Dâru'n-Nehdati'l-İlmiyye, 1984.
- Nevevî, Muhiddin Yahya (ö. 676/1277), *el-Mecmû' şerhu'l-Mühezzeb*, nşr. Muhammed Necib Mutîi, Cidde: Mektebetü'l-İrşâd, ty, I-XXIII.
- Nevevî, Muhiddin Yahya (ö. 676/1277), *Ravzatü't-tâlibîn ve umdetü'l-müftîn*, nşr. Züheyr eş-Şâviş, Beyrut: el-Mektebü'l-İslâmî, 1991, I-XII.
- Nevevî, Muhiddin Yahya (ö. 676/1277), *Tehzibü'l-esmâ ve'l-lüğât*, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, ty, I-IV.
- Öner, Necati, *Klasik Mantık*, 5. bsk., Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1986.
- Pezdevî, Ebû'l-Yüsr Muhammed (ö. 493/1100), *Ma'rifetü'l-huceci 'ş-şer'iyye*, nşr. Abdülkadir el-Hatîb, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2000.
- Râzî, Fahreddin Muhammed b. Ömer (ö.606/1210), *el-Cedel*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fazıl Ahmed Paşa, nr. 519.
- Râzî, Fahreddin Muhammed b. Ömer (ö.606/1210), *el-Kâşif an usûli'd-delâil ve füsûli'l-ilel*, nşr. Ahmed Hicâzî, Beyrut: Dâru'l-Cil, 1992.
- Râzî, Fahreddin Muhammed b. Ömer (ö.606/1210), *el-Mahsûl*, nşr. Taha Câbir, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1997, I-VI.
- Saçaklızâde, Muhammed b. Ebû Bekir (ö. 1145/1732), *Tertibü'l-ulûm*, nşr. Muhammed b. İsmail, Beyrut: Dâru'l-Beşâiru'l-İslâmiyye, 1988.
- Sadruşşerîa, Ubeydullah b. Mes'ud (ö. 747/1346), *et-Tavdîh fi halli gavâmi-di't-Tenkîh (Telvîh şerhi ile birlikte)*, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, ty, I-II.
- Sem'ânî, Ebû'l-Muzaffer Mansur (ö. 489/1096), *Kavâtu'u'l-edille fi'l-usûl*, nşr. Muhammed Hasan Muhammed, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1999, I-II.
- Semerkandî, Alaaddin Muhammed (ö. 539/1144), *Mizânü'l-usûl fi netâici'l-ukûl*, nşr. Muhammed Zeki Abdülber, Doha: Matâbiu'd-Doha'l-Hadîse, 1984.
- Semerkandî, Alaaddin Muhammed (ö. 539/1144), *Tuhfetü'l-fukahâ*, Beyrut:

- Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1994, I-III.
- Serahsî, Muhammed b. Ahmed (ö. 483/1090), *el-Mebsût*, nşr. Halil Muhiddin, Beyrut: Dâru'l-Fikr, 2000, I-XXX.
- Serahsî, Muhammed b. Ahmed (ö. 483/1090), *Usûl*, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1993, I-II.
- Simth, Robin, "Ancient Greek Philosophical Logic" (*A Companion to Philosophical Logic* içinde), ed: Dale Jacqueline, Malden: Blackwell Publishing, 2006, s. 11-23.
- Sübki, Tâciüddin Abdülvehhâb (ö. 771/1370), *Tabakâtü's-Şâfiyyeti'l-kübrâ*, nşr. Mahmud Tanâhî ve Abdulfettâh Hulv, Beyrut: Dâru Hicr, 1413, I-X.
- Sübki, Takiyyüddin Ali (ö. 756/1355), *el-İbhâc fi şerhi'l-Minhâc*, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1995, I-III.
- Şâfî, Muhammed b. İdris, *er-Risâle*, nşr. Ahmed Muhammed Şakir, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, ty.
- Şevkânî, Muhammed b. Ali (ö. 1250/1834), *İrşâdü'l-fuhûl ilâ tahkiki'l-hakki min ilmi'l-usûl*, nşr. Ahmed Azv, Beyrut: Dâru'l-Kitâbî'l-Arabî, 1999, I-II.
- Şeybânî, Muhammed b. Hasan (ö. 189/805), *el-Asl*, nşr. Muhammed Boynukalın, Beyrut: Dâru İbn Hazm, 2012, I-XII.
- Şinkitî, Muhammed Emin (ö. 1974), *Âdâbü'l-bahs ve'l-münâzara*, nşr. Suud b. Abdülaziz, Mekke: Dâru Âlemi'l-Fevâid, ty, I-II.
- Şîrâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali (ö. 476/1083), *Akidetü's-selef* (Şîrâzî, *el-Me'ûne fi'l-cedel* içinde), nşr. Abdülmecid et-Türki, Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1988, s. 91-102.
- Şîrâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali (ö. 476/1083), *Mülahasas fi'l-hadis*, Paris Devlet Kütüphanesi, nr. 1395.
- Şîrâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali (ö. 476/1083), *el-İşâre ilâ mezhebi ehli'l-hak*, nşr. Muhammed Seyyid el-Ceyleyned, Kâhîre: Vizâratü'l-Evkâf Merkezu's-Sireti ve's-Sünne, 1999.
- Şîrâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali (ö. 476/1083), *el-İşâre ilâ mezhebi ehli'l-hak*, nşr. Muhammed ez-Zübeydî, Beyrut: Dâru'l-Kitâbî'l-Arabî, 1999.
- Şîrâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali (ö. 476/1083), *el-Lüma' fi usûli'l-fikh*, nşr. Muhiddin Deyyib, Yusuf Ali Büdeyvi, Dımaşk: Dâru İbn Kesîr, 1995.
- Şîrâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali (ö. 476/1083), *el-Me'ûne fi'l-cedel*, nşr. Abdülmecid et-Türki, Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1989.
- Şîrâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali (ö. 476/1083), *el-Me'ûne fi'l-cedel*, nşr. Ali b. Abdülaziz el-Umeyrinî, Kuveyt: Cem'iyyetü lhyâit-Türâsî'l-İslâmî, 1987.
- Şîrâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali (ö. 476/1083), *el-Mühezzeb fi fihki'l-İmâmi's-Şâfî*, nşr. Muhammed Zuhayli, Dımaşk: Dâru'l-Kalem, 2017, I-VI.
- Şîrâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali (ö. 476/1083), *en-Nüket fi'l-mesâili'l-muhtelefi fi'hâ beyne's-Şâfiyyi'l-Muttalibîyyi'l-Hâşimîyyi'l-Kuraşî ve beyne Ebî Hanîfe*, nşr. Muhammed Hasan İsmail, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2011, I-II.
- Şîrâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali (ö. 476/1083), *et-Tabsıra fi usûli'l-fikh*, nşr. Muhammed Hasan Heyto, Dımaşk: Dâru'l-Fikr, 1983.

- Şirâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali (ö. 476/1083), *et-Tenbîh fi'l-fikhi 'ş-Şâfiî*, Beyrut: Âlemü'l-Kütüb, 1983.
- Şirâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali (ö. 476/1083), *Muhtasarun fime'htelege fihî Ebû Hanîfe ve 'ş-Şâfiî*, nşr. Ahmet Numan Ünver, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2018.
- Şirâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali (ö. 476/1083), *Muhtasarun fime'htelege fihî Ebû Hanîfe ve 'ş-Şâfiî*, Süleymaniye Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi, nr. 507/1.
- Şirâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali (ö. 476/1083), *Muhtasarun fime'htelege fihî Ebû Hanîfe ve 'ş-Şâfiî*, Süleymaniye Kütüphanesi, Hasan Hüsnü Paşa, nr. 458.
- Şirâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali (ö. 476/1083), *Nüketü'l-mesâil el-mahzûf minhu 'uyünü'd-delâil (el-İbâdât)*, nşr. Yasin b. Nâsir el-Hatîb, Beyrut: Âlemü'l-Kütüb, 1998.
- Şirâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali (ö. 476/1083), *Risâletü 'ş-Şirâzî fi'ilmî'l-ahlâk*, nşr. Abdülalim Salih el-Mehamî, Mısır: Matbaatü'l-Mevsûât, 1319.
- Şirâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali (ö. 476/1083), *Şerhu'l-Lüma'*, nşr. Abdülme-cid et-Türkî, Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1988, I-II.
- Şirâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali (ö. 476/1083), *Tabakâtü'l-fukahâ*, nşr. İhsân Abbâs, Beyrut: Dâru'r-Râidi'l-Arabî, 1970.
- Taftazânî, Sadettin Mesud (ö. 792/1390), *Şerhu'î-Telvîh ale'î-Tavdîh*, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, ty, I-II.
- Taşköprizâde, Ahmed b. Mustafa (ö. 968/1561), *Manzûmetü âdâbi'l-bahs ve'l-münâzara (Mecmû'ü'l-mütüni'l-kebir içinde)*, Kahire: Matbaatü'l-İstikâme, 1958.
- Taşköprizâde, Ahmed b. Mustafa (ö. 968/1561), *Miftâhu's-se'âde ve misbâhu's-siyâde fi mevdu'âti'l-'ulûm*, Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1985, I-III.
- Tehânevî, Muhammed b. Ali (ö. 1158/1745), *Keşşâfî istilâhâtî'l-fünûn ve'l-ülûm*, nşr. Ali Dührûc, Beyrut: Mektebetü Lübnân Nâşirûn, 1996, I-II.
- Tirmizî, Muhammed b. İsa (ö. 279/892), *es-Sünen*, nşr. Ahmed Muhammed Şâkir vd, Beyrut: Dâru İhyâ'it-Türâsi'l-Arabî, 1975, I-V.
- Tûfî, Necmeddin Süleyman (ö. 716/1316), *Alemü'l-cezel fi'ilmî'l-cedel*, nşr. Heinrich Wolfhard, Wiesbaden: Franz Steiner Verlag, 1987.
- Tûfî, Necmeddin Süleyman (ö. 716/1316), *Şerhu Muhtasari'r-Ravza*, nşr. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1987, I-III.
- Ukberî, İbn Hasan b. Şihâb (ö. 428/1037), *Risâletün fi usûli'l-fikh*, nşr. Muvaf-fak b. Abdullah, Mekke: el-Mektebetü'l-Mekkiyye, 1992.
- Ülken, Hilmi Ziya (ö. 1974), *Genel Felsefe Dersleri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1972.
- Üsmendî, Muhammed b. Abdülhamid (ö. 552/1157), *Bezlü'n-nazar fi'l-usûl*, nşr. Muhammed Zeki, Kâhire: Mektebetü Dâri't-Türâs, 1992.
- Yavuz, Yusuf Şevki, *Kur'ân-ı Kerîm'de Tefekkür ve Tartışma Metodu*, Bursa: İlim ve Kültür Yayınları, 1983.

- Young, Walter Edward, *The Dialectical Forge Juridical Disputation and the Evolution of Islamic Law*, Cham: Springer, 2007.
- Yıldırım, Zeki, *Kur'ân'da Cedel Kavramı ve Yöntemi*, İstanbul: İFAV Yayınları, 2012.
- Zehebî, Muhammed b. Ahmed (ö. 748/1348), *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, nşr. Şuayb Arnavud, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1984, I-XV.
- Zerkeşi, Bedreddin Muhammed (ö. 794/1392), *el-Bahru'l-muhîf fi usûli'l-fikh*, nşr. Abdulkadir Abdullah, Kuveyt: Vizaretü'l-Evkaf veş-Şuuni'l-İslamiye, 1992, I-VI.
- Zühaylî, Muhammed, *el-İmâmü'l-Cüveyni İmâmü'l-Harameyn*, Dımaşk: Dâru'l-Kalem, 1992.
- Zühaylî, Vehbe, *el-Fıkhu'l-islâmî ve edilletuhû*, Dımaşk: Dâru'l-Fikr, ty, I-X.

Sürelî Yayınlar

- Apaydın, Yunus, "Sibt İbni'l-Cevzi'nin İsarü'l-insaf Adlı Hilafiyat Eseri Üzerinde Fukahanın Hadisler Karşısındaki Tavrı Açısından Bir İnceleme", *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1990, sayı: 7, Kayseri, s. 133-160.
- Atay, Hüseyin, "Kur'an'a Göre Münâzara Metodu", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1969, cilt: 17, s. 259-275.
- Burch, Robert, "Dialectic", *English Studies in Canada*, 2004, sayı: 30, no: 4, s. 16-20.
- Demir, Halis, "Hanefî Mezhebinde Hilâf Literatürü", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, cilt: XIX, sayı: 2, s. 111-146.
- Demir, Halis, "İslam Hukukunda Hudûd ve İstilah Edebiyatı", *Turkish Studies*, 2016, cilt: XI, sayı: 5, s. 199-226.
- Emiroğlu, İbrahim, "Cedel Nedir?", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1999, sayı: 12, s. 17-37.
- Emiroğlu, İbrahim, "Cedelin İşleyişi ve Değeri", *Dokuz Eylül Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2001, sayı: 13, s. 9-33.
- Hûşânî, Şerife, "el-İnkâtâ fi mecâlisî'n-nazar", *Mecelletü Câmîati'l-Melik Suûd*, 2011, cilt: 23, s. 1135-1162.
- Nas, Taha, "Mefhûmu'l-Muhâlefê'nin Delâleti", *Usûl: İslam Araştırmaları*, 2010, sayı: 14, s. 117-154.
- Nas, Taha, "İmam Şafî'nin Sahabe Kavline Bakışı", *Artuklu Akademi: Mardin Artuklu Üniversitesi İlahiyat Bilimleri Fakültesi Dergisi*, I. cilt, 1. sayı, 183-208.
- Özen, Şükrü, "İlm-i Hilâf yahut Fukahâ Metoduna Göre Cedel Hakkında Klasik Bir Metin: Menşeü'n-Nazar", *Makâlât*, 1999, sayı: 2, s. 171-198.
- Pehlivan, Necmettin - Ceylan, Hadi, "Âdâbü'l-Bahs Devrimine Doğru Son Evrim: Burhânuddin en-Nesefî'nin el-Fusûl'ü", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2015, cilt: 56, sayı: 2, s. 1-75.
- Ünver, Ahmet Numan, "İllete Yönelik Nakz İtirazı ve Nakza Karşı Cevaplar", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2017, cilt: XIX, sayı: 36, s. 1-15.

Diğer Yayınlar

- Apaydın, Yunus, "Sahâbi Kavli", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2008, XXXV, 500-504.
- Aybakan, Bilal, "Tenbih", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2011, XL, 447-449.
- Aybakan, Bilal, "Bağdat Nizâmiye Medresesi İlk Müderrisi Ebü İshâk eş-Şîrâzî (476/1083)", *İslam Medeniyetinde Bağdat (Medînetü's-Selâm) Uluslararası Sempozyum, 07-08-09 Kasım 2008*, 2011, cilt: II, 699-715.
- Aybakan, Bilal, "el-Mühezzeb", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2006, XXXI, 518-520.
- Aybakan, Bilal, "Şâfiî Mezhebi", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2010, XXXVIII, 233-247.
- Aybakan, Bilal, "Şîrâzî, Ebü İshâk", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2010, XXXIX, 184-186.
- Başoğlu, Tuncay, "Sebr ve Taksim", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2009, XXXVI, 255-256.
- Güney, Adem, "Kemâlüddin Mes'ûd b. Hüseyin eş-Şîrvânî'nin (905/1500) Şerhu Âdâbi's-Semerkandî Adlı Eserinin Tahkik ve Değerlendirilmesi" (Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010).
- Hançerlioğlu, Orhan, "Eytişim", *Felsefe Ansiklopedisi: Kavramlar ve Akımlar*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1976, II, 120-129.
- Hançerlioğlu, Orhan, "Zenon Çıkamazları", *Felsefe Ansiklopedisi: Kavramlar ve Akımlar*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1980, VII, 366-367.
- Karnî, Musa b. Muhammed, "Kitâbü'l-Vâdih fi usûli'l-fıkh" (Doktora Tezi, Ümmü'l-Kurâ Üniversitesi Şeriat Fakültesi, 1984).
- Kaya, Mahmut, "Beytülhikme", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1992, VI, 88-90.
- Mısri, Zekerriyya Abdürrezzak, "en-Nüket fi'l-mesâili'l-muhtelif beyne's-Şâfiî ve Ebî Hanîfe li Ebî İshâk eş-Şîrâzî: Tahkîku ve dirâsetü kısmi'l-muamelât" (Doktora Tezi, Ümmü'l-Kurâ Üniversitesi Şeriat Fakültesi, 1405)
- Niyâzi, Muhammed Yusuf Ahundcân, "el-İ'tirâzâtü'l-vâride ale'l-kıyas" (Doktora Tezi, Ümmü'l-Kurâ Üniversitesi Şeriat Fakültesi, 1995).
- Niyâzi, Muhammed Yusuf Ahundcân, "el-Mülâhhas fi'l-cedel fi usûli'l-fıkh" (Yüksek Lisans Tezi, Ümmü'l-Kurâ Üniversitesi Şeriat Fakültesi, 1986).
- Özen, Şükrü, "Hilâf", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1998, XVII, 527-538.
- Özen, Şükrü, "Tercih", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2011, XL, 484-487.